

УХАНЬ Павло Станіславович – кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник відділу технологій відкритого навчального середовища Інституту цифровізації освіти НАПН України.

Наукові інтереси: модель освітнього хабу змішаного навчання в ззсо.

INFORMATION ABOUT THE AUTHORS

BOGACHKOV Yuriy Mykolayovych – Ph.D (Technical Sciences), Senior Researcher, Department of Technologies of Open Learning Environment Institute of

Digitalization of Education, National Academy of Sciences of Ukraine.

Scientific interests: model of educational hub of mixed learning in zzso.

UKHAN Pavlo Stanislavovich – Ph.D. Senior Researcher, Department of Technologies of Open Learning Environment Institute of Digitalization of Education of the National Academy of Sciences of Ukraine.

Scientific interests: model of educational hub of mixed learning in zzso.

Стаття надійшла до редакції 14.09.2024 р.

УДК 378.147:[37.011.3-051:811.112.2

DOI: 10.36550/2415-7988-2024-1-216-112-118

БОДНАРЧУК Тетяна Вікторівна –

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри німецької мови
Кам'янець-Подільського національного університету
імені Івана Огієнка

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7492-3172>

e-mail: tvbodnarchuk@gmail.com

ШМИРКО Олена Сергіївна –

кандидат педагогічних наук, старший викладач
кафедри німецької мови
Кам'янець-Подільський національний університет
імені Івана Огієнка

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4422-3137>

e-mail: olenashmyrko@gmail.com

ФОРМУВАННЯ НАВИЧОК ТА УМІНЬ КРЕАТИВНОГО ПИСЬМА У МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ

Стаття розкриває важливість формування навичок та умінь креативного письма у майбутніх учителів німецької мови, оскільки вони є важливими для їх майбутньої професійної діяльності – формування особистості випускника закладу загальної середньої освіти, який володіє німецькою мовою, вмів користуватися нею у повсякденному житті, здатний критично та креативно мислити, нестандартно підходити до вирішення проблем.

Виявлено, що у науковій літературі немає однозначного трактування поняття «креативного письма», проте більшість із науковців розуміють його як таке, що виявляє оригінальність підходу автора до написання тексту. Здобувачам вищої освіти другого (магістерського) рівня спеціальностей 014 Середня освіта (за предметними спеціальностями) за освітньо-професійними програмами Середня освіта (Німецька мова і зарубіжна література) та Середня освіта (Англійська мова і зарубіжна література) в якості вибіркового освітнього компонента було запропоновано навчальну дисципліну «Техніки іноземного креативного письма», метою якої є ознайомити здобувачів вищої освіти із техніками креативного письма, сформувані у них навички креативного письма, а також виробити стратегію опанування креативним письмом як видом комплексної діяльності, що має певні соціальні, когнітивні та мовні особливості з метою використовувати його елементи на уроках іноземної мови у закладах загальної середньої освіти.

Виокремлено та проаналізовано основні техніки креативного письма: асоціативні методи, письмо на основі заданого слова, тексту, літературного твору, письмо на основі візуальних матеріалів, письмо з використанням музичних творів, ситуативне письмо, кооперативне письмо та письмові ігри.

Проведений аналіз наукової літератури дозволяє зробити висновок, що навчання креативного письма у процесі підготовки майбутніх учителів іноземної мови є досить важливою складовою їхньої професійної підготовки, оскільки включення елементів креативного письма в процес навчання німецької мови у закладах загальної середньої освіти сприяє удосконаленню навичок та умінь учнів у писемному мовленні, розвитку їх креативності, допомагає долати страх перед письмом, значно підвищує рівень їх мотивації, і тому є одним із ефективних методів оволодіння німецькою мовою в цілому.

Ключові слова: креативне письмо, техніки креативного письма, асоціативні техніки креативного письма, формування навичок і умінь креативного письма, кооперативне письмо, ситуативне письмо.

BODNARCHUK Tetiana Viktorivna –

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor of the German Language Department of Kamianets-Podilskyi National Ivan Ohienko-University

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7492-3172>

e-mail: tvbodnarchuk@gmail.com

SHMYRKO Olena Serhiivna –

Candidate of Pedagogical Sciences, senior lecturer of the Department of German Language of Kamianets-Podilskyi National Ivan Ohienko-University

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4422-3137>

e-mail: olenashmyrko@gmail.com

CREATIVE WRITING SKILLS AND ABILITIES FORMATION IN FUTURE TEACHERS OF GERMAN LANGUAGE

The article deals with the importance of creative writing skills and abilities formation in future teachers of German language, as they are important for their future professional activity - the formation of personality of a general secondary education institution graduate, who speaks German, knows how to use it in everyday life, is able to think critically and creatively, has non-standard approach to problem solving.

It is revealed that in the scientific literature there is no unambiguous interpretation of the "creative writing" concept, but most of the scientists understand it as one that shows the originality of the author's approach to writing. Higher education applicants of the second (master's) level of specialties 014 Secondary education (by subject specialties) in the educational and professional programs Secondary education (German language and foreign literature) and Secondary education (English language and foreign literature) were offered the subject "Techniques of foreign-language creative writing", the purpose of which is to familiarize higher education applicants with the techniques of creative writing, to form in their skills of creative writing, and also to develop a strategy for mastering creative writing as a type of complex activity that has certain social and cognitive elements in foreign language lessons in general secondary education institutions.

The main techniques of creative writing are identified and analyzed: associative methods, writing based on a given word, text, literary work, writing based on visual materials, writing using musical works, situational writing, cooperative writing and writing games.

The analysis of scientific literature allows us to conclude that teaching creative writing in the process of training future foreign language teachers is an important component of their professional training, because the inclusion of creative writing elements in the German teaching process in general secondary education contributes to the improvement of students' skills and abilities in writing, the development of their creativity, helps to overcome the fear of writing, significantly increases the level of their motivation, and therefore, it is necessary to develop creative writing in the German teaching process in the institutions of general secondary education.

Key words: creative writing, creative writing techniques, associative creative writing techniques, formation of creative writing skills and abilities, cooperative writing, situational writing.

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Процеси глобалізації, які відбуваються на сучасному етапі розвитку людського суспільства, зумовлюють зміни в усіх сферах нашого життя, в тому числі і в галузі освіти, оскільки вони ставлять перед особистістю нові завдання та виклики, а головною метою вищої освіти є підготувати випускника до ефективної професійної діяльності. Крім того, пріоритетним завданням сучасної освіти є виховання особистості, яка володіє практичними компетентностями, здатна творчо мислити, що передбачає перехід від репродуктивного стилю навчання до творчого.

Необхідною вимогою сучасного світу є також володіння хоча б однією іноземною мовою, яка є одночасно засобом міжособистісного та міжкультурного спілкування, пізнання, самореалізації і соціальної адаптації майбутніх випускників. Тому вивчення іноземної мови має бути спрямоване на формування навичок та умінь користуватися мовними і мовленнєвими засобами не лише в контексті репродуктивно-продуктивної, але і продуктивної діяльності в нових, нестандартних ситуаціях усного та, що є особливо важливим у час інформаційних технологій, письмового спілкування. На думку науковців, саме використання креативних методів та технологій навчання сприятиме найбільш якісному вирішенню цього завдання. Тому вважаємо тему нашого дослідження актуальною для підготовки майбутніх учителів німецької мови.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблему креативності у професійній діяльності вчителя досліджували вітчизняні психологи Н. Гоцуляк, З. Мирошник, М. Саврасов, О. Шило. Зокрема, Н. Гоцуляк розглядає психологічні умови розвитку професійної креативності викладача іноземних мов. Педагогічні умови розвитку креативності майбутніх учителів досліджували О. Дунаєва, І. Гриненко. Креативне письмо було об'єктом дослідження низки зарубіжних (Й. Камерон (J. Cameron), У. Лібнау (U. Liebnaу), В. Меркельбах (V. Merkelbach), І. Шрайтер (I. Schreiter), К. Шпіннер (K. Spinner), Ю. Вольфрум

(J. Wolfrum) та вітчизняних (О. Бігич, Л. Близнюк, Е. Житкова, О. Тарнопольський) учених.

Метою статті є розкриття суті та технік креативного письма, а також шляхів формування навичок та умінь креативного письма у майбутніх учителів німецької мови.

Виклад основного матеріалу дослідження. У дослідженнях зарубіжних вчених, зокрема німецьких, починаючи ще з другої половини минулого століття, процес оволодіння письмом як видом мовленнєвої діяльності з позицій прояву креативності розглядається як для учнів, так і в процесі навчання іноземної мови дорослих. На думку німецьких методистів Б. Каста (B. Kast), Д. Кірххөфера (D. Kirchhöfer), Б. Крішер (B. Krischer), П. Портмана (P. Portmann), І. Шрайтер (I. Schreiter) та ін., оволодіти писемним мовленням може будь-яка людина, якщо в процесі навчання письмом використовувати певні методичні прийоми. Таке писемне мовлення орієнтоване на суб'єкт, який здійснює цей продуктивний вид мовленнєвої діяльності та на сам процес, де важливим є не лише те, що пишеться, але і те, як відбувається цей процес [7; 8; 9; 13; 16].

Термін «креативне письмо» вперше виник у США в 30-х роках минулого століття, а згодом креативне письмо як навчальну дисципліну розпочали викладати спочатку в Колумбійському університеті в Нью-Йорку і ця традиція була продовжена в інших університетах до 1970-х років [14]. На відміну від США, запровадження креативного письма у Німеччині розпочалося поза школою та університетом: на початку 1970-х років у багатьох містах були засновані своєрідні гуртки або майстерні для письменників-аматорів, або для літературних критиків [18]. Сьогодні до креативного письма проявляється неабиякий інтерес, про що свідчать спеціальні курси та семінари, які організовуються при багатьох університетах (напр., у Лейпцігу, Хільдесхаймі та ін.), а також понад 200 діючих «творчих майстерень» [16].

Аналіз наукової літератури свідчить про те, що креативне письмо у Німеччині стало предметом багатьох досліджень, особливо лінгводидактичних, і тепер є обов'язковим компонентом навчальних

програм з рідної та іноземної мови. Щодо навчання німецької як іноземної мови, вирішальну роль відіграє включення креативного письма до Міжнародної європейської системи оцінювання мовних знань, оскільки в результаті цього креативне письмо стало обов'язковою частиною кожного курсу іноземної мови в Європі [5].

Виявлено, що у науково-методичній літературі немає однозначного визначення поняття «креативне письмо», тому вважаємо доцільним розглянути різні підходи до його трактування. І. Шрайтер (I. Schreiter) розглядає креативне письмо як це мистецтво виразу, що вимагає від автора не лише здатності висловлювати думки, але й творчого підходу до слова. Воно відзначається відмінністю від звичайного стилю, оскільки спрямоване на створення несподіваних, оригінальних інтерпретацій тем або ідей [16, с. 10].

Німецький методист У. Лібнау (U. Liebnaу) визначає креативне письмо як вправи продуктивного характеру найрізноманітнішого ступеня складності, різні за формою і за змістом, часто в ігровій формі [10].

К. Шпіннер (K. Spinner) вважає, що креативне письмо – це і є творчість, воно не копіює певний зразок, а використовує вже наявну творчість письменників [17, с. 108].

Г. Поммерін (G. Pommerin) розуміє креативне письмо як вид довільного письма, яке здійснюється під впливом асоціацій до певного предметного, образного чи мовного імпульсу та сприяє прояву та розвитку «креативності», тобто оригінальності, винахідливості, дару відкриття, відкритості та гнучкості [12].

Найбільш повним, на нашу думку, є визначення В. Меркельбахом (V. Merkelbach), який розуміє «креативне письмо» як таке, що виявляє оригінальність підходу автора до його написання. У цьому виді письма ідеї пов'язані з розв'язанням комунікативних завдань; виявляється самостійність у визначенні змісту письмового висловлення, що базується на фантазії та особистому досвіді. Сюди включається емоційне, асоціативне, критичне та творче мислення з приводу теми, яку визначає вчитель/викладач або обирає сам здобувач освіти. Цей підхід передбачає висловлення власних думок та почуттів стосовно предмета обговорення, а також використання раніше вивчених лексичних, стилістичних і граматичних засобів в нових або змінених мовленнєвих ситуаціях. Разом із творчими рисами, виразністю та оригінальністю, згідно з В. Меркельбахом (V. Merkelbach), креативне письмо характеризується лінгвістичними особливостями, такими як інформативність, визначена композиційно-сміслова структура, цілісність та логічна послідовність [11].

Основна мета креативного письма – не лише передача фактів чи інформації, а й виклик емоцій та стимулювання появи інтересу у читача. Це може бути втілено через виразний мовленнєвий образ, несподівані повороти сюжету або непередбачувані метафори. У креативному письмі автор має свободу вибору стилістичних рішень та може відмовитися від стандартів. Тому такий вид письма дає можливість максимально активізувати силу уяви та

фантазію для створення чогось зовсім нового або ж іншого бачення вже відомих речей. Автор розвиває при цьому своє творче мислення, шукає власне розв'язання проблеми та вчиться при потребі змінити шлях до вирішення цієї проблеми. Він радіє відчуттю новизни та готовий змінити свої погляди, бо стереотипи не сприяють творчості. Все це нівелює страх перед письмом, який здебільшого відчують здобувачі освіти на занятті з іноземної мови, усуває психологічні бар'єри, а задоволення від самого процесу письма викликає бажання писати. Отже, використання елементів креативного письма на заняттях з німецької мови може сприяти підвищенню мотивації до виконання письмових завдань.

Тому формування вмій та навичок креативного письма у майбутніх учителів німецької мови є необхідною умовою для їх майбутньої професійної діяльності. З цією метою здобувачам вищої освіти другого (магістерського) рівня спеціальностей 014 Середня освіта (за предметними спеціальностями) за освітньо-професійними програмами Середня освіта (Німецька мова і зарубіжна література) та Середня освіта (Англійська мова і зарубіжна література) було запропоновано обрати навчальну дисципліну «Техніки іншомовного креативного письма» в якості вибіркового освітнього компонента. Здобувачі вищої освіти факультету іноземної філології Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка обирають зазначену навчальну дисципліну уже впродовж п'яти років.

Навчальний курс має 40 годин аудиторних занять (6 годин лекційних занять та 34 години практичних) та 80 годин самостійної роботи (4 кредити ЄКТС).

Метою вивчення цієї дисципліни є ознайомити здобувачів вищої освіти із техніками креативного письма та сформувані у них, як майбутніх вчителів іноземної (німецької та англійської) мови, навички креативного письма, тобто розуміти та створювати креативні тексти різних жанрів, а також виробити стратегію опанування креативним письмом як видом комплексної діяльності, що має певні соціальні, когнітивні та мовні особливості з метою використовувати його елементи на уроках іноземної мови у закладах загальної середньої освіти.

Як свідчить аналіз наукових джерел з проблеми формування навичок та умінь креативного письма, існує досить багато різноманітних методів і прийомів навчання креативного письма на уроках іноземної мови. Назва вибіркового освітнього компонента вказує, що у курсі його вивчення ми використовуємо термін «техніки креативного письма», який ми розуміємо як сукупність певних прийомів і правил, які застосовуються для формування навичок та умінь креативного письма.

Ми також послуговуємося класифікацією технік креативного письма, запропонованою німецькою дослідницею Ю. Вольфрум (J. Wolftrum), де вона зазначає, що техніки креативного письма – це принципи та конкретні пропозиції, які пояснюють майбутнім учителям, на що звернути

увагу при навчанні креативного письма. Дослідниця виділяє такі найважливіші техніки креативного письма: асоціативні методи (assoziative Verfahren); письмо на основі заданого слова, тексту, літературного твору (Schreiben mit Literatur-, Wort- und Textvorgaben); письмо на основі візуальних матеріалів (Schreiben mit visuellen Vorlagen); письмо з використанням музичних творів (Schreiben mit Musik); ситуативне письмо (situatives Schreiben); письмові ігри (Schreibspiele) та кооперативне письмо (kooperatives Schreiben) [18, С. 38].

До асоціативних технік, які можна використовувати на уроках уже на початковому рівні вивчення німецької мови, Ю. Вольфрум (J. Wolf- rum) відносить: автоматичне письмо (automatisches Schreiben); вільне письмо (Free-Writing); кластеризація, або створення асоціативних схем (Clustering) та створення ментальних карт (Mindmap) [18, С. 39].

Автоматичне письмо – це швидкий та практично вільний від редагування процес перенесення на папір слів, уривків мовлення, асоціацій, образів тощо, які виникають спонтанно з глибин підсвідомості. А. Бретон (A. Breton) описав його як чистий психічний автоматизм, який дозволяє висловлювати думки без контролю розуму, поза естетичними або моральними обмеженнями [3, с. 67-82]. У контексті занять з німецької мови цей метод вимагає чіткого обмеження часу, наприклад, 3-5 хвилин для безперервного запису всього, що приходить на думку. Важливо підтримувати безперервність процесу, тобто потрібно писати, не відриваючи руки і не перечитуючи або виправляючи написане. Отже, особливістю автоматичного письма є те, що цей підхід дозволяє вільно висловлювати усе, що народжується в підсвідомості і допомагає подолати страх перед письмом та психологічні блокади.

Подібною до автоматичного письма є техніка «вільне письмо», яка відрізняється від автоматичного письма тим, що перед початком письма учасники обирають ключове слово, заголовок або тему. Це можуть бути слова або теми, які викликають у них різні асоціації, що може призвести до несподіваних та цікавих ідей. Рекомендується також обмеження у часі та писати без перерв на перечитування, перевірку чи виправлення. Н. Голдберг (N. Goldberg), досліджуючи питання «вільного письма», сформулював основні правила використання цієї техніки: обмежений час; відсутність пауз, перечитування; ігнорування граматики, орфографії, пунктуації та стилю; неоцінювання правильності чи якості написаного; безперервний процес письма (навіть після закінчення ідей); відображення відчуття дискомфорту чи нудьги; перечитування написаного після закінчення, виокремлюючи цінні моменти для виконання наступних завдань [6]. Техніка вільного письма допомагає подолати страх перед письмом та психологічні блокади, які можуть виникнути. Також вона сприяє формуванню асоціацій.

Техніка кластеризації, або створення асоціативних схем (Clustering) навколо ключового слова є найпоширенішою у навчання креативного письма. Вперше її запропонувала на початку 1980-х

років Г. Л. Ріко (G.L. Rico) у США, яка дотримувалася гіпотези «спеціалізації півкуль головного мозку»: кожна півкуля обробляє інформацію по-різному: ліва – відповідає за логічне, лінійне та раціональне мислення, а права – за образне мислення, почуття, уяву, емоції та «розум, що панує в дитинстві» [15, С. 66]. Тому кластеризація – це свого роду сполучна ланка між двома півкулями головного мозку, за допомогою якої можна подолати бар'єр між лівою та правою півкулями, між свідомістю та несвідомістю. Серед переваг цієї техніки для формування умінь креативного письма можна назвати те, що кластеризація також сприяє подоланню страхів та блокади писемного мовлення, вона слугує чудовою допомогою не лише на етапі планування, збирання ідей для написання креативного тексту, але і на етапі власне створення тексту, його написання. На практичному занятті здобувачам вищої освіти було запропоновано впродовж 7 хв. створити асоціативну схему до слова «die Nacht» (ніч). В результаті було отримано асоціативні схеми, які досить відрізнялися одна від одної. Тоді було запропоновано визначити інше ключове слово із даної асоціативної схеми. Отримано було такі «der Schlaf» (сон), «die romantische Atmosphäre» (романтична атмосфера), «der Horror» (жах), «die Magie» (магія). І тоді здобувачам освіти було запропоновано вдома створити нову асоціативну схему уже до нових слів і написати креативний текст на відповідну тему. Цю техніку креативного письма можна використовувати на різних рівнях вивчення мови та як індивідуальне, групове та колективне завдання, яке створює можливості для роботи з лексичним матеріалом.

Метод створення ментальних карт (Mindmap) був розроблений Т. Бьюзенем (T. Buzen) в Англії на початку 1990-х років минулого століття, психологом, автором численних книг про можливості головного мозку людини, фахівцем в галузі самовдосконалення (розвитку пам'яті, мислення), який стверджував, що метод створення ментальних карт стане у пригоді для вирішення різноманітних завдань у професійній сфері, створення нових проєктів, планування доповіді та для постановки цілей у житті [4]. Дослідники стверджують, що цей метод можна ефективно використовувати і в процесі оволодіння іноземними мовами, в тому числі і для формування навичок та умінь креативного письма [18]. Метод створення ментальних карт (Mindmap) базується на тому ж принципі, що й кластеризація, оскільки він також представляє собою нелінійний процес, у якому використовуються можливості обох півкуль головного мозку, тобто, це спосіб представлення інформації за допомогою діаграми зв'язків. Суть ментальної карти полягає в тому, що необхідно не просто відобразити певні ідеї, які пов'язані із ключовим словом, а вибудувати асоціативні ланцюжки, тобто в основі ментальної карти знаходиться ключове слово, а від нього відходять своєрідні основні «гілки», які далі розгалужуються, доповнюючись новими словами, що є вербальним втіленням нових асоціацій. На практичних заняттях здобувачі вищої освіти створюють ментальні карти,

використовуючи онлайн-додатки: mindmup.com, draw.io, coggle.it та ін. Ця техніка може бути корисною не лише для початку написання тексту та подолання творчих блоків, але й для організації вже наявних ідей та структуризації текстів.

Досить цікавою та ефективною є техніка креативного письма на основі заданого слова, тексту, літературного твору, оскільки здобувачі освіти постійно працюють з текстами, доповнюючи, перефразовуючи їх та змінюючи їхній зміст. Тому цю техніку науковці рекомендують використовувати і для формування навичок та умінь креативного письма. За допомогою техніки «креативне письмо на основі заданого слова, тексту, літературного твору» відбувається мотивування здобувачів вищої освіти до креативного процесу, ознайомлення їх із різноманітними стратегіями та прийомами роботи, формування здатності до самооцінки та рефлексії, а також умінь самостійного та колективного редагування створених креативних текстів.

На практичних заняттях здобувачам вищої освіти пропонуються завдання, що спрямовані на роботу як з окремими словами, так і з текстами, літературними творами. Під час роботи із словами, крім асоціативних технік, пропонується ще написання метафор (наприклад: *Er ist so alt – Er ist eine Mumie* чи оригінальних порівнянь (*Er ist wie eine Mumie*). Таких прикладів можна навести досить багато, крім завдань викладача, на практичних заняттях здобувачі освіти пропонують свої приклади, які вони створюють на основі певних тем підручників для закладів загальної середньої освіти: *Schule ist wie..., Sport ist wie..., Hobby ist wie..., Ferien sind wie...* Такі завдання можна використовувати для усіх рівнів володіння німецькою мовою, починаючи уже з А1.

Ще однією групою вправ для формування навичок креативного письма у магістрантів можуть бути вправи на продовження речень, особливо, коли їм складно починати створювати креативні тексти. Ці вправи також рекомендується для різних рівнів володіння німецькою мовою. Прикладами можуть бути такі початки речень: *Was ich besonders liebe, ist...; Was mich sehr überrascht hat, war...* тощо.

Особлива увага звертається на роботу із літературними текстами, оскільки літературні твори слугують своєрідним стимулом для творчого процесу, і здобувачі вищої освіти створюють індивідуальні тексти, які можуть зовсім відрізнитися від заданого тексту. Е. Бено (E. Beno) підкреслює, що літературні тексти, на відміну від навчальних, тих, які зазвичай подані у підручниках і які зображують «штучний» світ, є значно цікавішими і привабливішими для здобувачів освіти. Вони мотивують їх до подальшого читання, до роботи з текстом і стимулюють фантазію [1].

На практичних заняттях пропонуються тексти з пропущеними фразами, які слід доповнити; написання продовження тексту, доповнення, що могло б відбуватися з героями у майбутньому; створення так званих «паралельних текстів», тобто близьких за змістом до тексту-оригіналу, зі зміною дійових осіб або ситуації; зміна стилю тексту-оригіналу, наприклад, у тексті описано певні кримінальні

події, а потрібно написати документ, який готують у відділку поліції тощо; зміна перспективи тексту, тобто, зміна особи, від імені якої ведеться розповідь. В результаті цього креативний продукт суттєво відрізняється від тексту-оригіналу, стає унікальним і можна стверджувати, що основна мета використання означеної техніки досягнута.

Зображення притягують погляд, викликають різні емоції, стимулюють уяву та фантазію, тому цікавою і ефективною є техніка креативного письма на основі візуальних матеріалів, використання яких на практичних заняттях сприяє підвищенню мотивації до навчальної діяльності та стимулює розвиток мовлення, адже розглядаючи картину або фотографію, люди бачать іноді зовсім різне, тому кожен може висловити свою думку з приводу побаченого. Ю. Вольфрум (J. Wolfrum) наголошує, що особливо мотивують до написання креативних текстів так звані ситуативні фотографії та картини, тобто такі, де зображено людей, які розмовляють один з одним, або цікаві зображення із тваринами. Використання візуальних матеріалів передбачає комбінування із іншими техніками креативного письма [18]. Наприклад, після розгляду фотографії, картини, скульптури тощо здобувачам вищої освіти пропонується скласти асоціативні схеми або металні карти, щоб зібрати і систематизувати ідеї для написання креативного тексту. Це може бути як індивідуальна робота, так і робота в групі.

Для роботи із візуальними матеріалами здобувачі вищої освіти вправляються у досить цікавій техніці – емпатії, тобто своєрідному методі «перевтілення», тобто перетворення в інших людей, тварин, рослин, предмети тощо. Метою цієї техніки є за допомогою чуттєво-образних та мисленневих уявлень відчутти з середини певний образ. Ті думки і почуття, що при цьому виникають, і є креативним процесом, продуктом якого є індивідуальний креативний текст. Наприклад, магістрантам було запропоновано обрати будь-який предмет, яким вони користуються кожен день – мобільний телефон, зубна щітка, гаманець, ключ від квартири, улюблену чашку і написати від імені цього предмета те, що він «відчуває» у «спілкуванні» із автором креативного тексту. Варто зазначити, що здебільшого таким предметом стає мобільний телефон.

Практика засвідчує, що досить ефективною технікою креативного письма є використання музичних творів, адже мелодія, ритм, звучання голосу виконавця викликають у людини різні почуття та емоції і, відповідно, під час прослуховування пісень, інструментальної музики, уривків із музичних творів виникають оригінальні асоціації та образи. Процес прослуховування музики можна урізноманітнити за допомогою візуальних матеріалів – картин, фотографій або відеоматеріалів. Далі знову можна запропонувати створити асоціативну схему і після цього написати текст.

Німецькі дослідники І. Беттхер (I. Böttcher) та К. Шпіннер (K. Spinner) пропонують використання музичних творів для так званих музичних фантастичних подорожей. Вони стверджують, що ця техніка безпосередньо пов'язана із гештальт-терапією, а також із медитацією та аутотренінгом,

оскільки одночасно відбувається стимуляція когнітивних та креативних процесів і таким чином підвищується мотивація до письма, а значить, і ефективність навчання [2; 17]. Тому на практичних заняттях пропонуються такі етапи роботи: прослуховування музичного твору тривалістю звучання до 5 хвилин; установка викладача щодо «фантастичної подорожі» (куди здійснюватимемо подорож); етап «подорожі», під час якої викладач під звуки музики задає різноманітні питання, що стосуються самої подорожі: що бачимо, що відчуваємо тощо); етап «повернення із подорожі», який має відбуватися поступово і етап написання креативного тексту.

Техніка ситуативного письма – це письмо або процес написання у особливій ситуації. Існує досить багато різноманітних завдань для ситуативного креативного письма (відвідування музею, виставки, ситуації на вокзалі, в кафе тощо). Традиційно практичне заняття з цієї теми ми проводимо у міському парку, де здобувачі освіти спостерігають за людьми, а далі створюють тексти, де описують людину, вигадуючи її біографію, професію, улюблені заняття тощо.

Кооперативне письмо є також однією із технік креативного письма, яке передбачає співпрацю двох або більше здобувачів вищої освіти. Дослідники виокремлюють три основних види організації кооперативного письма: створення креативного тексту в процесі групового обговорення з використанням таких прийомів як створення асоціативних схем (кластерів) та ментальних карт (Mind-map); послідовне створення частин тексту членами групи за принципом естафети, коли кожен із учасників групи по 1-2 речення доповнює те, що написано було попередниками; паралельне створення окремих частин тексту та укладання одного тексту із цих частин, або написання кожним членом групи окремого тексту і після обговорення в групі комбінування кінцевого варіанту тексту або вибір одного із текстів [18]. Варто також зазначити, що можливості освітнього Інтернет-простору дозволяють здобувачам вищої освіти здійснювати спільну роботу над текстом у будь-який зручний для них час, в тому числі виконувати домашнє завдання. Спеціальні платформи (наприклад, «Writing Pads») допомагають у дистанційному режимі створювати, редагувати і обговорювати текст. При цьому фіксується також і авторський внесок кожного із учасників групи. Крім цього, можна використовувати також можливості соціальних мереж, зокрема, блоги.

Особливо цікавою для здобувачів вищої освіти є техніка використання гри у процесі навчання креативного письма, адже гра є чудовим засобом для розвитку креативності, в тому числі, і для розвитку навичок і умінь креативного письма, оскільки використання ігор для створення креативного письмового продукту уможливило підвищення бажання писати, і сам процес іншомовного письма сприймається як приємне заняття, а не обов'язковість, що і є основною метою навчання креативного письма. На практичних заняттях магістранти пропонують різноманітні ігри, які

згодом вони використовуватимуть в процесі їх майбутньої професійної діяльності. Наприклад, ігри на асоціації – напишіть антоніми до певних слів (зелений, автомобіль, поцілунок, пиріг), які передбачають нестандартне вирішення завдання. Або написати 10 своїх улюблених слів німецькою мовою і на основі цих слів магістрантам пропонується написати текст, або після написання цих слів помінятися аркушами і створювати креативний текст на основі тих слів, які запропонував однокласник.

Як зазначають здобувачі вищої освіти, особливо цікавим для них є завдання на створення ліричних творів – Haiku, Elfchen, Akrostichon тощо (Haiku: перший рядок – 5 складів, другий рядок – 7 складів та третій рядок – 5 складів; Elfchen: перший рядок – 1 слово, другий рядок – 2 слова, третій рядок – 3 слова, четвертий рядок – 4 слова і п'ятий рядок – 1 слово; Akrostichon – написати вертикально на аркуші паперу своє ім'я або прізвище і до кожної літери підібрати слово (іменник чи прикметник), який, як вважає здобувач освіти, характеризує його). Ці завдання майбутні учителі німецької мови можуть, як вони самі зазначають, використовувати при вивченні будь-якої теми у закладах загальної середньої освіти.

Висновки з дослідження і перспективи подальших розвідок напрямку. Проведений аналіз наукової літератури дозволяє зробити висновок, що навчання креативного письма є важливою складовою професійної підготовки майбутніх учителів іноземної мови, оскільки включення елементів креативного письма в процес навчання німецької мови у закладах загальної середньої освіти сприяє удосконаленню навичок та умінь учнів у писемному мовленні, розвитку їх креативності, підвищує рівень їх мотивації, і тому є одним із ефективних методів оволодіння німецькою мовою в цілому. Виявлено, що асоціативні техніки креативного письма мають на меті допомогти здобувачам освіти подолати психологічні блокади та страхи перед письмом, знаходити ідеї для написання креативних текстів і ці техніки можна використовувати як на початковому етапі вивчення іноземної мови, так і на етапі її вдосконалення. Інші техніки креативного письма – письмо на основі заданого слова, тексту, літературного твору, на основі візуальних матеріалів, з використанням музичних творів, ситуативне, кооперативне письмо орієнтовані не лише на процес письма, але і на його результат – індивідуальний текст здобувачів освіти. Тому ці техніки доцільно використовувати для рівнів володіння іноземною мовою А2 і вище. Після завершення вивчення дисципліни «Техніки іншомовного креативного письма» здобувачам вищої освіти пропонується написати відгук про те, чи є ця дисципліна корисною для їх майбутньої професійної діяльності. Як показує досвід педагогічної взаємодії, переважна більшість здобувачів вищої освіти зазначають, що ця дисципліна є цікавою і корисною для роботи вчителя німецької мови і вони би порадили обрати її для вивчення іншим здобувачам вищої освіти другого (магістерського) рівня. Такі ж відгуки отримуємо і від випускників, які працюють

вчителями німецької мови. Узагальнюючи, можна зробити висновок, що вивчення дисципліни «Техніки іншомовного креативного письма» сприяє формуванню навичок і вмінь креативного письма у здобувачів вищої освіти, які вони згодом використовують у своїй професійній діяльності.

Перспективи подальшого дослідження полягають у деталізованому розгляді окремих технік креативного письма, розробці вправ та завдань; пошуку нових шляхів формування навичок і вмінь іншомовного креативного письма у здобувачів вищої освіти та можливостей використання цих знань у їх майбутній професійній діяльності.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Beno E. Kreatives Schreiben im DaF-Unterricht. Schreiben zu und nach literarischen Texten. *Neue Didaktik*. 2011. № 1. S. 79-96.
2. Böttcher I. Kreatives Schreiben. Grundlagen und Methoden. Berlin: Cornelsen Scriptor, 1999. 190 S.
3. Breton A. Die Manifeste des Surrealismus. Deutsch von Ruth Henry. Reinbek: Rowohlt, 1986. 137 S.
4. Buzan T., Buzan B. Das Mind-Map-Buch. Landsberg a.L.: mvg-Verlag, 1997. 329 S.
5. Gemeinsamer Europäische Referenzrahmen für Sprachen: lernen, lehren, beurteilen. München: Langenscheidt, 2001. 244 S.
6. Goldberg N. Writing down the Bones: Freeing the Writer Within. Boston, 1986. 185p.
7. Kast B. Vom Wort zum Satz zum Text. *Fremdsprache Deutsch*. 1989. №1. S. 9-12.
8. Kirchhöfer D. Umgang mit Individualität. *Deutschunterricht*. 1990. №43 (2/3). S. 120-124.
9. Krischer B. Schreiben – aber wie? *Info DaF*. 2002. № 29/5. S.383-408.
10. Liebna U. EigenSinn: Kreatives Schreiben – Anregungen und Methoden. Frankfurt / Main, 1995. 215 S.
11. Merkelbach V. Kreatives Schreiben, Westermann Schulbuchverlag GmbH, Braunschweig, 1993. 279 S.
12. Pommerin G. (u. a.). Kreatives Schreiben. Handbuch für den deutschen und interkulturellen Sprachunterricht in den Klassen 1-10. Weinheim und Basel: Beltz, 1996. 184 S.
13. Portmann P. R. Schriftliches Formulieren im Fremdsprachenunterricht – Erfahrungen im Unterricht mit fremdsprachigen Studierenden auf der Mittelstufe. *DaF*, 1987. №1. S. 21-24.
14. Rau H. A. Kreatives Schreiben an Hochschulen. Berichte, Funktionen, Perspektiven. Tübingen: Niemeyer, 1988. 139 S.
15. Rico L. G. Garantiert schreiben lernen. Reinbek: Rowohlt, 1984. 312 S.
16. Schreiter I. Schreibversuche: kreatives Schreiben bei Lernen des Deutschen als Fremdsprache. München: Iudicum, 2002. 235 S.
17. Spinner K. Kreativer Deutschunterricht. Seeize: Kallmeyer Verlag, 2001. 192 S.
18. Wolfrum J. Kreativ Schreiben. Gezielte Schreibförderung für jugendliche und erwachsene Deutschlernende. Ismaning: Hueber Verlag, 2014. 184 S.

REFERENCES

1. Beno, E. (2011). Kreatives Schreiben im DaF-Unterricht. Schreiben zu und nach literarischen Texten. *Neue Didaktik*. № 1. S. 79-96. [in German]
2. Böttcher, I. (1999). Kreatives Schreiben. Grundlagen und Methoden. Berlin: Cornelsen Scriptor, 190 S. [in German]
3. Breton, A. (1986). Die Manifeste des Surrealismus. Deutsch von Ruth Henry. Reinbek: Rowohlt, 137 S. [in German]

4. Buzan, T., Buzan, B. (1997). Das Mind-Map-Buch. Landsberg a.L.: mvg-Verlag, 329 S. [in German]
5. Gemeinsamer Europäische Referenzrahmen für Sprachen: lernen, lehren, beurteilen. (2001). München: Langenscheidt, 244 S. [in German]
6. Goldberg, N. (1986). Writing down the Bones: Freeing the Writer Within. Boston, 185p. [in German]
7. Kast, B. (1989). Vom Wort zum Satz zum Text. *Fremdsprache Deutsch*. №1. S. 9-12. [in German]
8. Kirchhöfer, D. (1990). Umgang mit Individualität. *Deutschunterricht*. №43 (2/3). S. 120-124. [in German]
9. Krischer B. (2002). Schreiben – aber wie? *Info DaF*. № 29/5. S.383-408. [in German]
10. Liebna U. (1995). EigenSinn: Kreatives Schreiben – Anregungen und Methoden. Frankfurt / Main, 215 S. [in German]
11. Merkelbach, V. (1993). Kreatives Schreiben, Westermann Schulbuchverlag GmbH, Braunschweig, 279 S. [in German]
12. Pommerin, G. (u. a.). (1996). Kreatives Schreiben. Handbuch für den deutschen und interkulturellen Sprachunterricht in den Klassen 1-10. Weinheim und Basel: Beltz, 184 S. [in German]
13. Portmann, P. R. (1987). Schriftliches Formulieren im Fremdsprachenunterricht – Erfahrungen im Unterricht mit fremdsprachigen Studierenden auf der Mittelstufe. *DaF*, №1. S. 21-24. [in German]
14. Rau, H. A. (1988). Kreatives Schreiben an Hochschulen. Berichte, Funktionen, Perspektiven. Tübingen: Niemeyer, 139 S. [in German]
15. Rico, L. G. (1984). Garantiert schreiben lernen. Reinbek: Rowohlt, 312 S. [in German]
16. Schreiter, I. (2002). Schreibversuche: kreatives Schreiben bei Lernen des Deutschen als Fremdsprache. München: Iudicum, 235 S. [in German]
17. Spinner, K. (2001). Kreativer Deutschunterricht. Seeize: Kallmeyer Verlag. 192 S. [in German]
18. Wolfrum, J. (2014). Kreativ Schreiben. Gezielte Schreibförderung für jugendliche und erwachsene Deutschlernende. Ismaning: Hueber Verlag, 184 S. [in German]

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

БОДНАРЧУК Тетяна Вікторівна – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри німецької мови Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка.

Наукові інтереси: білінгвальна освіта, білінгвальне навчання, методика навчання німецької мови.

ШМИРКО Олена Сергіївна – кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри німецької мови Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка.

Наукові інтереси: методика навчання німецької мови, особистісно орієнтоване навчання німецької мови.

INFORMATION ABOUT THE AUTHORS

BODNARCHUK Tetiana Viktorivna – Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor of the German Language Department of Kamianets-Podilskyi National Ivan Ohienko-University.

Scientific interests: bilingual education, bilingual learning, methods of teaching the German language.

SHMYRKO Olena Serhiivna – Candidate of Pedagogical Sciences, senior teacher of the Department of German Language of Kamianets-Podilskyi National Ivan Ohienko-University.

Scientific interests: methods of learning the German language, personally oriented learning of the German language.

Стаття надійшла до редакції 18.09.2024 р.